

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Omschrijving

Het weerstandsvermogen is de relatie tussen alle bekende risico's waarvoor we geen maatregelen nemen en de weerstandscapaciteit. De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft (of kan hebben) om onvoorziene kosten op te vangen.

Deze paragraaf geeft inzicht in de mate waarin de gemeente Etten-Leur risico's met financiële gevolgen op kan vangen, zonder dat we hiervoor direct het beleid moeten aanpassen. Door de financiële risico's te beheersen en de weerstandscapaciteit hierop af te stemmen, voorkomen we dat elk risico dat zich voordoet direct dwingt tot bezuinigen of lastenverzwaring.

Risico's

Beleid

In het beleidskader 2018-2021 is bepaald dat de weerstandsratio minimaal 1,1 is.

Inventarisatie

Voor de geïnventariseerde risico's in de begroting 2020 bepalen we een risicoscore. De risicoscore is de kans dat het risico zich voordoet, vermenigvuldigd met het geldgevolg.

Risicoscorekaart

In de kaart leest u hoeveel risico's we hebben van een bepaalde grootte en hoe vaak deze risico's voorkomen:

$x > € 1.000.000$	1	1	1	2	
$€ 500.000 < x < € 1.000.000$			4		1
$€ 100.000 < x < € 500.000$	3	6	7	4	2
$€ 10.000 < x < € 100.000$	1	3	3		2
$x < € 10.000$	1				
	< of 1x per 5	1x per 5 jaar	1x per 2 jaar	1 x per jaar	> 1x per jaar

De 10 grootste risico's zijn:

- open einde regelingen Participatiewet, Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo), Jeugdwet
Er is een reëel risico dat de uitgaven voor Wmo meer dan evenredig stijgen door vergrijzing, extramuralisering, tariefstijgingen en de aanzuigende werking van het abonnementstarief.
Risico's zijn ook hoog voor jeugdzorg door de stijging van de doelgroep jongeren en de complexiteit van de vraagstukken;

- het niet realiseren van besparingsvoorstellen. Besparingsvoorstellen kunnen worden ingehaald door nieuwe ontwikkelingen;
- Haansberg-Oost, mogelijke vertraging in de ontwikkeling;
- wijzigingen in de Algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- gelden Interbestuurlijk Programma (IBP). De gelden die we ontvingen na het nieuwe Regeerakkoord voor het oppakken van grote maatschappelijke opgaven verwerkten we in de kadernota 2019-2022. Onbekend is of we hier tegenover nog extra taken moeten uitvoeren die we nu niet voorzien;
- Nieuwe Nobelaer. Door de uitkomst van een Kort Geding ontstaat grote vertraging in de oplevering van de nieuwbouw. Vertraging zorgt voor stijging van de kosten;
- calamiteiten informatiebeveiliging, de risico's van informatiebeveiliging/privacybescherming door bijvoorbeeld hacking, phishing of ongeautoriseerd gebruik van onze systemen;
- ict risico's: we werken met een verouderde ICT infrastructuur. Het risico dat zich problemen voordoen neemt hierdoor toe. Zodra ICT West-Brabant-West de nieuwe infrastructuur installeert daalt dit risico;
- crisismanagement: kosten door een calamiteit voor rekening van de gemeente;
- Vosdonk-Noord. De exploitatie van dit gebied loopt door de aankoop van het Fri-Jado terrein door tot 2026. Voor de ontwikkelingen op het gebied van lonen, prijzen, rente en afzetmogelijkheden levert dit risico's op.

Weerstandvermogen

De weerstandscapaciteit bestaat uit de mogelijkheden en de middelen die de gemeente heeft (of kan hebben) om onvoorziene kosten op te vangen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

In de tabel leest u de weerstandscapaciteit die de gemeente beschikbaar heeft:

weerstandscapaciteit	
Prognose saldo rekening 2019	-4.295.000
Algemene risicoreserve (*)	5.700.000
Reserve exploitatierisico's	7.700.000
Onbenutte belastingcapaciteit	3.100.000
Post onvoorzien	250.000
Stille reserves	p.m.
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	12.455.000

(*) Uitgangspunt voor de bepaling van dit bedrag is de stand van de reserve bij het opstellen van de begroting 2019 na aftrek van de claims die al op deze reserve rusten.

Benodigde weerstandscapaciteit

We voerden een risicosimulatie uit. Uit deze simulatie volgt dat het 90% zeker is dat we alle risico's kunnen opvangen met een bedrag van € 8.876.000. Dit bedrag is de benodigde weerstandscapaciteit.

Ratio van het weerstandsvermogen

De ratio van het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer van de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. Op basis van de risicosimulatie is de **ratio 1,4**.

Bij de jaarrekening 2018 bedroeg de weerstandsratio 2,2. De belangrijkste oorzaken voor de daling van de ratio is het hogere bedrag dat nodig is om risico's op te vangen en het verwacht tekort van € 4,3 miljoen in 2019. Dat zorgt ervoor dat er minder reserves beschikbaar zijn om risico's op te kunnen vangen.

Ratio van het weerstandsvermogen zonder reserve exploitatie risico's en onbenutte belastingcapaciteit

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit houden we rekening met de reserve exploitatierisico (€ 7.700.000). De reserve is voor de dekking van risico's die zich kunnen voordoen bij de ontwikkeling en uitvoering van (nog niet) in ontwikkeling genomen plannen van het grondbedrijf. Het opvangen van algemene risico's is strijdig met het doel van deze reserve.

Bij de berekening van de weerstandscapaciteit houden we ook rekening met de onbenutte belastingcapaciteit (€ 3.100.000). De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de mogelijkheden die de gemeente heeft om de belastingopbrengsten te verhogen. Dit is strijdig met de doelstelling om te behoren tot de vijf goedkoopste gemeenten van West-Brabant en heeft gevolgen voor onze inwoners en bedrijven.

Wanneer we de reserve exploitatierisico's en de onbenutte belastingcapaciteit bij de berekening van het weerstandsvermogen buiten beschouwing laten is de **ratio 0,2**.

In het Beleidskader 2018-2021 is bepaald dat de ratio minimaal 1,1 moet zijn.

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
$0,8 < x < 1,0$	Matig
$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

Stille reserves

De totale omvang van het gemeentelijk vastgoed vertegenwoordigt een bepaalde waarde. Een deel van het vastgoed stoten we de komende jaren af. Als de marktwaarde hoger is dan de boekwaarde van dit vastgoed is er sprake van een stille reserve. Omvang, verkoopbaarheid, de gebruiksmogelijkheden en de (on)mogelijkheid om het vastgoed of de locaties te herontwikkelen bepalen de marktwaarde. Deze factoren blijven onzeker en zijn lastig te beïnvloeden. De stille reserves brengen we jaarlijks in beeld bij de kadernota.

Project Nieuwe Nobelaer

Stand van zaken tweede bestuursrapportage 2019

Realiseren van maatschappelijke effecten

Door de raadsbesluiten van 11 februari 2014, 22 februari 2016, 8 november 2016 en 30 oktober 2018 om nieuwbouw voor Nieuwe Nobelaer te realiseren op het Banakker-terrein worden de effecten gerealiseerd met betrekking tot:

- de ontplooiing en ontwikkeling van kinderen en jongeren in hun diverse leefmilieus op school, in het gezin en in hun vrije tijd;
- alle inwoners komen op een laagdrempelige manier in aanraking met vormen van kunst en cultuur onder andere ter bevordering van de sociale cohesie;
- er is sprake van een betaalbaar cultuuraanbod met behoud van de bestaande functies van Nieuwe Nobelaer

Politiek-bestuurlijk en draagvlak

Draagvlak voor nieuwbouw Nieuwe Nobelaer is groot aangezien de genoemde raadsbesluiten bijna unaniem zijn genomen. De overleggroep met de omgeving spreekt zich ook positief uit over de planvorming.

Algemene en externe omgeving

Met de inwoners communiceren we via de overleggroep omgeving, social media, nieuwsbrieven en website over met name de uitvoering en inrichting van het openbaar gebied rondom de nieuwbouw. We leggen het openbaar gebied gefaseerd aan.

De eerste fase tussen het nieuwe zwembad en het nog te realiseren Cultuurcentrum Nieuwe Nobelaer is opgeleverd. Na de sloop van het oude zwembad startte de tweede fase inrichting van het openbaar gebied (het gedeelte oude zwembad). Deze tweede fase is in mei 2019 opgeleverd. Het laatste gedeelte openbaar gebied richten we pas in na de bouw van Nieuwe Nobelaer.

Veiligheid

Niet van toepassing

Financiën

De raad besloot op 22 februari 2016 om het taakstellend krediet voor de realisatie van de nieuwbouw opnieuw vast te stellen. De aanbesteding voor de bouw is in oktober 2017 gestart. Vanwege de sterk aangetrokken bouwmarkt bleek al snel dat het beschikbaar gestelde budget waarschijnlijk niet toereikend is. We bespraken dit met de raad in december 2017. Besloten werd de inmiddels gestarte aanbesteding door te zetten en voordat gunning plaatsvindt, het aanbestedingsresultaat met de raad te bespreken.

Uiteindelijk is in de Europese niet-openbare aanbesteding één inschrijving ontvangen. Naar onze mening was dit geen inschrijving waarop gunning van de opdracht kan plaatsvinden. Duidelijk was dat het huidige budget voor het hele project (Banakker, Nieuwe Nobelaer en inrichting openbaar gebied) ontoereikend is in de huidige marktsituatie. We stelden in oktober de raad daarom voor extra budget voor het project beschikbaar te stellen. Op 30 oktober 2018 besloot de raad het gevraagde extra budget beschikbaar te stellen.

Planning

Naar aanleiding van ons besluit om de lopende aanbesteding in te trekken en een nieuwe Europese niet-openbare aanbesteding te starten heeft de inschrijver op 29 november 2018 een kort geding tegen ons aangespannen. De uitkomst van het kort geding is met de gemeenteraad in een vertrouwelijke bijeenkomst besproken. Om het vonnis van de rechtbank uit te voeren namen we een besluit over de vervolgstappen. Deze vervolgstappen hebben we inmiddels afgerond. De conclusie was dat wij het besluit handhaven om de lopende aanbesteding in te trekken en een nieuwe Europese niet-openbare aanbesteding te starten. Als gevolg hiervan heeft de inschrijver opnieuw tegen ons een kort geding aangespannen. De uitkomst hiervan verwachten we in oktober en dit bepaalt de verdere planning van het project. Voorlopig houden we aan dat we medio 2021 de nieuwbouw opleveren.

Kwaliteit uitvoering

De raad volgt de kaders van het proces van de nieuwbouw via hun klankbordgroep. De klankbordgroep komt vier keer per jaar bij elkaar en ad hoc wanneer daarvoor aanleiding is.

Capaciteit organisatie en samenwerking partners

Het project vergt een forse inspanning van de organisatie. We hebben daarvoor een projectorganisatie opgezet. We betrekken de Stichting Nieuwe Nobelaer (SNN) daarbij intensief en SNN participeert mee in alle fasen van het project.

Risico's

We baseerden de ramingen op het budget. Deze zijn afhankelijk van het werkelijke aanbestedingstraject voor het totale project. De

stijgende kosten zorgen voor een hogere exploitatielast. Door het tweede kort geding is het resultaat van de aanbesteding nog onbekend. Het project loopt hierdoor mogelijk vertraging op.

Grote projecten

Het college houdt grip op de sturing en verantwoording van projecten. Tegelijk met het vaststellen van de begroting 2020 wijst de gemeenteraad een aantal grote projecten aan die dusdanig van belang zijn dat de raad daar actief in wil sturen.

Voor 2020 is dat het volgende project:

- Nieuwbouw Nieuwe Nobelaer

Op de rapportagemomenten van de planning & control cyclus in juni en november geven we inzicht in de grote projecten, inclusief het gevoerde risicomanagement. Per project geven we inzicht in:

1. realisatie maatschappelijke effecten;
2. politiek-bestuurlijk draagvlak;
3. algemene en externe omgeving;
4. veiligheid;
5. financiën;
6. planning;
7. kwaliteit uitvoering;
8. capaciteit organisatie en samenwerking partners;
9. risico's.

Financiële kengetallen

Kengetallen en de financiële positie van de gemeente

In het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) is bepaald dat in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vijf kengetallen worden opgenomen.

Met behulp van de kengetallen geven we inzicht in de financiële weerbaarheid en wendbaarheid van de gemeente. De kengetallen geven alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld van de financiële positie van de gemeente.

In de tabel staan de kengetallen voor de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023. Door ook de kengetallen uit de rekening 2017 en 2018 en de begroting 2019 op te nemen, krijgen we een beeld van het verloop van de kengetallen.

	Rekening 2017		Rekening 2018		Begroting 2019		Begroting 2020		Begroting 2021		Begroting 2022		Begroting 2023	
	2017	2018	2019	2020	2020	2021	2022	2023	2023					
1. Netto schuldquote zonder *	49%	53%	57%	65%	A	74%	66%	66%	A					
1. Netto schuldquote met *	46%	51%	55%	64%	A	73%	66%	65%	A					
2. Solvabiliteitsratio	29%	26%	22%	19%	C	19%	20%	21%	B					
3. Grondexploitatie	14%	9%	6%	7%	A	7%	5%	7%	A					
4. Structurele exploitatieruimte	0%	-4%	-4%	0%	B	0%	1%	1%	A					
5. Belastingcapaciteit	91%	90%	90%	117%	C	116%	114%	113%	C					

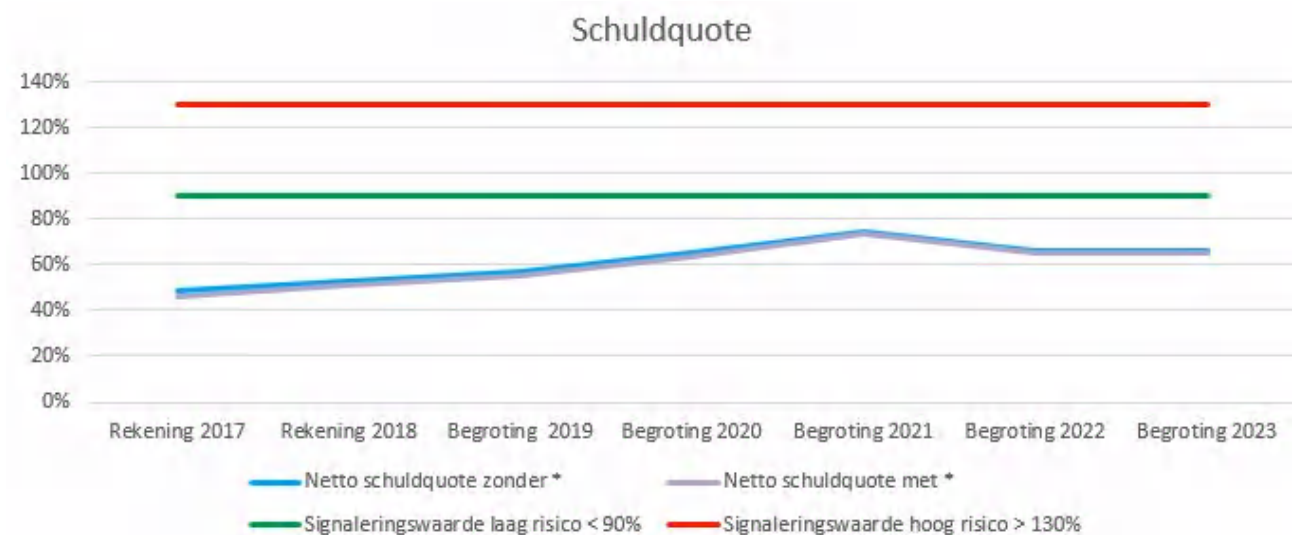
* correctie doorgeleende gelden

Als we de kengetallen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding beoordelen, zien we een lichte verbetering van de financiële positie. De begroting is vanaf 2020 weer structureel in evenwicht, maar er zijn ook risico's en onzekerheden die hier invloed op hebben. De daling van de solvabiliteit stabiliseert zich, maar verbetert nog niet. De schuldpositie stijgt nog tot in 2021, maar gezien de renteontwikkelingen en de omvang van de schulden is het risico beperkt. De belastingcapaciteit stijgt wel fors als gevolg van stijging van de onroerendezaakbelasting en afvaltarieven¹².

Om te beoordelen of de waarden van de kengetallen risicovol zijn of niet worden signaleringswaarden gebruikt. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol. Meer uitleg over deze signaleringswaarden leest u hier.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Hoe lager het percentage, hoe beter.

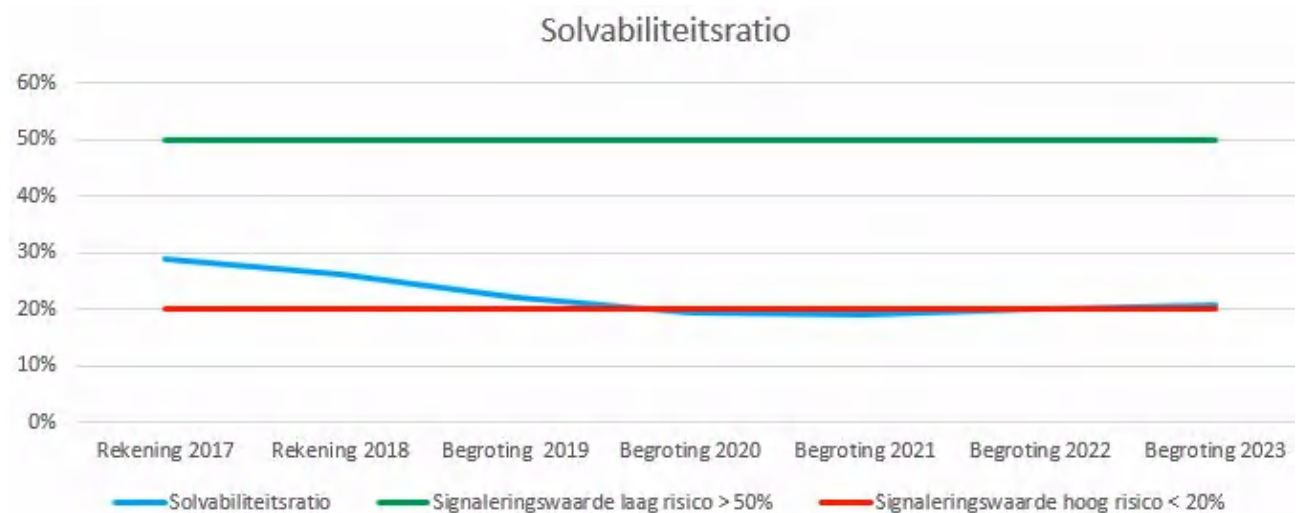
* correctie doorgeleende gelden

¹²De aanbesteding is op het moment van opstellen van de begroting nog niet afgerond. De tarieven staan dus nog niet vast.

De gemeente lost af op de door haar afgesloten geldleningen maar sluit ook nieuwe leningen af om investeringen mogelijk te maken. Hierdoor zet de stijging van de schuldquote naar verwachting in 2020 en 2021 door.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin het bezit op de balans gefinancierd is door het eigen vermogen. Hoe hoger de solvabiliteit, hoe groter de weerbaarheid.

Door de afname van de reserves en toename van de schulden daalt de solvabiliteit verder in 2020. Daarna stabiliseert de solvabiliteit. Bij de berekening van de solvabiliteit houden we rekening met het verwacht tekort in 2019. We houden nog geen rekening met de begrotingsresultaten in 2020-2023.

Grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie laat zien hoe groot de grondpositie is ten opzichte van het totaal van de baten in de programmabegroting. Hoe lager het percentage, hoe beter.

Het kengetal grondexploitatie is momenteel op een erg laag niveau. Reden hiervan is dat de boekwaarden laag zijn.

Structurele exploitatieruimte

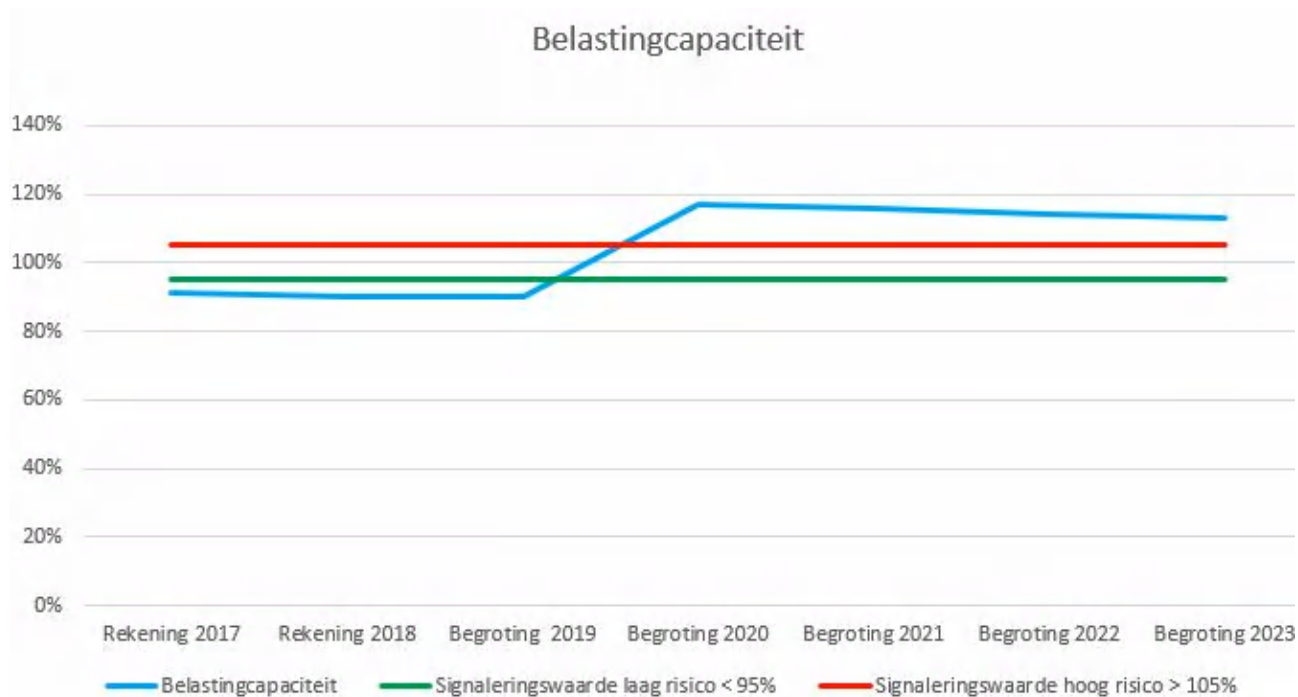
Op het moment dat tegenover structurele lasten incidentele baten staan, ontstaat er op enig moment een probleem in de begroting. Het kengetal structurele exploitatieruimte laat zien of dit het geval is. Een negatief percentage betekent dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

In 2019 is de begroting niet structureel sluitend. In 2020 is het 0%. Vanaf 2021 is er sprake van een positief kengetal. Met andere woorden dan ontstaat er structurele ruimte in de exploitatiebegroting.

Belastingcapaciteit

Belastingcapaciteit: dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente een financiële tegenvaller kan opvangen of in hoeverre er ruimte is voor nieuw beleid. Een laag percentage betekent dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen kan verwerven.

In 2020 stijgt het kengetal belastingcapaciteit tot boven de 105%. Dit komt voornamelijk door de forse stijging van het afvaltarief¹³. In de jaren erna verwachten we dat het kengetal belastingcapaciteit weer daalt.

Bij het kengetal belastingcapaciteit houden we beperkt rekening met een stijging van de landelijke woonlasten. Stijgen deze harder, dan stijgt het kengetal belastingcapaciteit voor de gemeente minder hard.

Signaleringswaarden

In de tabel ziet u bij welke categorie (A, B of C) de berekende waarden behoren.

Categorie A is het minst risicovol en categorie C het meest risicovol.

Kengetal	Categorie A	Categorie B	Categorie C
1. Netto schuldquote zonder correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
1. Netto schuldquote met correctie doorgeleende gelden	< 90%	90 - 130 %	> 130 %
2. Solvabiliteitsratio	> 50%	20 - 50 %	< 20 %
3. Grondexploitatie	< 20 %	20 - 35 %	> 35 %
4. Structurele exploitatieruimte	Begroting > 0%	Begroting 0%	Begroting < 0%
5. Belastingcapaciteit	< 95%	95 - 105 %	> 105 %

Op basis van deze indeling vullen we in de tabel van de begroting 2020 per kengetal de categorie in.

Signaleringswaarden van de kengetallen

De kengetallen zijn bedoeld als instrument voor de raad om de financiële positie van de gemeente te beoordelen. De kengetallen worden niet gebruikt als extra normeringsinstrument

¹³De aanbesteding is op het moment van opstellen van de begroting nog niet afgerond. De tarieven staan dus nog niet vast.

voor het financieel toezicht door de provincies of het Rijk. De gezamenlijke provinciale toezichthouders constateerden dat het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt ook voor de toezichthouder belangrijk is voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. Om te beoordelen of de waarde van de kengetallen risicovol zijn of niet worden signaleringswaarden gehanteerd. Categorie A is het minst risicovol en categorie C is het meest risicovol.